

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Két

*zsidó szerkesztő
párba*

A Nobeldijasok számaránya. — A bajai eset epilógusa. — A német pogányság egy tünete. — Egy maranus herceg Budavár ostrománál. — Sós Endre előadása. — Lombroso százéves születésnapja. — Olvasom . . . ! Nem olvasom . . . ! — Színes riportok. — Hirek

LORD READING EMLÉKTÁBLÁT avattak fel a londoni zsidó cserkészek, — a Jewish Lad's Brigade — londoni székházukban. Az ünnepségen megjelent az elhunyt nagy államférfi özvegye és fia, a mostani lord Reading is, és mindketten büszkén tettek hitvallást zsidóságuk mellett.

A ZSIDÓ GIMNÁZIUM BARÁTAINAK EGYESÜLETE november hó 15-én vasárnap délután 5 órakor tartja meg a Gellért szálló kupola csarnokában ezidei első teadélutánját. Barátainkat ezuton is meghivjuk.

A NAGYFUVAROS UTCAI templomkörzet „melame demalke“ ünnepséget rendezett szombat kimenetelkor. Megnyitó beszédet mondott Werthcimier Soma, ünnepi beszédet mondtak Eppler Sándor főtitkár, továbbá Gellencsér Miksa dr. és Braun Vilmos a templomkörzet vezetőség tagjai. Tóramagyarásokat fejtegettek Scheiber Lajos dr. körzeti rabbi, Salgó László dr., és Liebermann Manó rabbik.

SZEGÉNYEK FELRUHÁZÁSA. A Pesti Izr. Nőegylet ez évben is meleg ruháneműt szándékozik juttatni a legjobban rászorult szegényeknek és ezért az idő előtt beállott hideg időjárásra való tekintettel már most arra kéri a jószívű közönséget, hogy mindennemű meleg ruha-, fehérnemű és cipőfeleslegét bocsássa a nemes cél érdekében az egyesület rendelkezésére. (VI., Dessewffy u. 41. Telefon: 1—131—66.)

A BUDAPESTI V. KER. IZR. NŐEGYLET november 22-én, vasárnap délelőtt 11 órakor a Kamara moziban jótékony-célú filmelőadást rendez intézményei fenntartásának javára. Jegyek —80 fillértől 3 pengőig megrendelhetők V. ker. Sziget u. 38. T: 1—270—23.

MINDEN ÚJ KÖNYVET MEGKAPHAT magyar, német, francia és angol nyelven Lukács kölcsönkönyvtár és könyvkereskedésében, Budapest, V., Nádor ucca 8. Telefon: 1—806—37. Olcsó helybeli és vidéki előfizetési díjak! — Házhöz szállítás.

DR. BLUM ÖDÖN TEMETÉSE. A csütörtökön elhunyt dr. Blum Ödön ny. belügyminiszteri tanácsost, a pesti izr. hitközség volt előljáróját pénteken délben bucsuztatták a Kerepesi úti régi izr. temető halottasházából. A bucsuztatáson megjelentek: dr. Glücksthal Samu felső-

házi tag, a pesti izr. hitközség elnökhelyettese, dr. Dési Géza, a pesti szentegylet alelnöke, a hitközség előljárósága részéről dr. Barna Károly, Nagy Andor, dr. Rosenák Miksa, dr. Zahler Emil előljárók, Eppler Sándor főtitkár és dr. Csergő Hugó főjegyző. Ott volt továbbá dr. Szabó Sándor székesfővárosi ny. tisztifőorvos, testületileg jelent meg a Csáky uccai templomkörzet vezetősége Komját Ernő elnökkel az élén és az V. kerületi Izraelita Nőegylet küldöttsége Eichbaum Mór vezetésével. A gyászszertartáson Fenaikel Lajos Csáky-utcai templomi kántor funkcionált és dr. Hoffer Ármin körzeti rabbi mondott megragadó bucsuztató beszédet. Dr. Rosenák Miksa hitközségi előljáró bucsuztatta ezután előljárótársai nevében dr. Blum Ödönt. A Csáki-utcai templomkörzet kegyeletét ifj. Stern Sándor tolmácsolta, majd az énekkar gyászszenesével ért véget a bucsuztatás.

HOLLANDIAI HIREK: Vilma királynő és Julianna trónörökös nő a rotterdami zsidó jóléti egyesülésnek, mely a napokban ünnepelte 25 éves jubileumát, nagyobb pénzbeli támogatást juttatott a zsidó szegények számára. — A királynő, Dr. H. H. Boast, a híres zsidó vallású jogtudóst, az amszterdami törvényszék elnökévé nevezte ki.

A VÁC TORNASZAKOSZTÁLYA november 8-án vasárnap d. u. 4 órakor elhunyt alelnöke Sándor Pál emlékére kegyeleti háziversenyt rendez a zsidó gimnázium tornatermében: XIV. Szent Domonkos ucca 10. Ezzel kapcsolatban a VAC sulyemelő-szakosztályának 6 órai kezdettel ugyanott tehetségkutató háziversenye lesz. A VAC turista-szakosztályát újra alakította, az elnökség megbízásán alapján Egri Elemérnek a club titkárának vezetésével, helyettese: Baróti Bertalan, a club háznagya. Heti összejövetelei a szakosztálynak: kedden este 8 órakor a Wesselényi u 44 szám alatti clubhelyiségben. Ezekkel kapcsolatban a szakosztály sielőadásokat tart.

NÉMET ZSIDÓK DÉLAFRIKÁBAN. Október 1-án indult el a Norddeutscher Lloyd 1300 tonnás „Stuttgart“ nevű gőzöse 542 német-zsidó kivándorlóval Dél-afrikába. A „Stuttgart“ október 26-án szerencsésen megérkezett Fokvárosba, ahol a hazájukból elűzöttek partra szálltak és azonnal tovább utaztak, hogy a kijelölt délafrikai területeken megkezdjék létalapító működésüket.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Epilógus a bajai esethez

A zsidó közvélemény nagy megkönnyebbüléssel veszi tudomásul hogy a bajai hitközség és rabbija közötti viszálykodás megegyezésre véget ért, amennyiben a rabbi visszavonul, a hitközség elég tekintélyes összeget fizet neki egy összegben és úgy neki, mint halála után özvegyének a viszonyokhoz képest számbavehető nyugdíjat ad. Magyarország sok kisebb hitközségében az összegek hallatára titokban felsóhajt egy-egy rabbifeleség: „Bárcsak az én férjemnek lett volna ilyen baja Bajával.” A fínalé természetesen nem teljes mértékben örvendetes. Abban a községben, ahol 120 évvel ezelőtt egy Kohn Schverin Götz, Magyarország egyik legkiválóbb rabbitekintélye, majd egy dr. Adler Lipót működött, stilszerűtlen ez a fordulat, de amint már megirtuk egyszer a Szombatban, ha hitközség és rabbi egymás közötti kapcsolatát házassági frigyhez lehet hasonlítani, akkor egy tisztességes válás mindig többet ér és erkölcsösebb, mint egy tisztességtelen és pokolian túrhetetlen együttélés.

Most már nagyon óhajtandó volna, hogy a súlyos pénzáldozatot ez a nagymultu hitközség heppy endnek tekintse amely után házasság következik. Nagyon szomorú volna, ha a bajai hitközség most úgy beszélne, mint a válási izgalmakban elkeseredett asszony, aki kijelenti, elég volt és többször hallani sem akar férjhezmenésről. *Az incidens ne adjon ürügyet arra, hogy ne töltsék be a bajai rabbiszéket. Általánosítani nem szabad, bizonyára akad majd Baján egy egy Korach, aki szítani fogja a rabbinélküliség céljait, az elégedetlenség tüzét. De éppen Korach demagógiájával kapcsolatban hangzott el Tóra szava: „Ha egy ember vétkezett, az egész gyülekezetre haragszol?”* Voltaire csupán egy zsidó uzsorás miatt is antiszemita lett. A chelmi bölcs pedig nem akart ágyba feküdni, miután látta, hogy atyja ágyban halt meg. Pedig becsületesen nézve e dolgokat: Korach bűnös volt, Voltaire igazságtalan és a chelmi bölcs ostoba.

A bajai eset remélhetőleg nem fog ebben a generációban megisméltódni. De azért elméletileg le kell vonni belőle a tanulságokat és ebben az összefüggésben variálni kell az ismert latin közmondást: „Si vis pacem, para bellum.” olyan értelemben, hogy: *ha akard a hitközségi békét, készítsd elő intézményesen a békét.* A bajai ügyben mindkét fél ügyvédje teljes erővel harcolt végkimerülésig, azaz megegyezésig, maguk a felek is minden eszközt igénybevettek. Azonban meg kell állapítani őszintén, hogy ebben a tusában *egyét* nélkülözött a közvélemény. *A rabbikar nem hallatta szavát.* Lehetetlennek tartjuk, hogy ha kellő kezdeményezés történik ilyen irányban, akkor az ország nevesebb rabbijait ne lehetett volna összefoglalni bizonyos egyöntetű állásfoglalásra. Egyet hangsúlyozunk: *orthodox körökben bajai eset nem lehetséges, mert az ilyen természetű ügyeket dintóra és a központi rabbibizottság intézi.* Most már kívánatos volna, hogy a neológ zsidóság életében ilyen esetek megismétlésének és a fórumon való tárgyalásának meggátlására, valamint a közvélemény megnyugtató szolgáló igazságos elintézésre intézményes garancia létesíttessék. Ilyen esetekben nem helyezkedhet senki arra az álláspontra, hogy a hallgatás bölcsesség. *Ellenkezőleg, a Tóra szerint: „aki nem beszél, az viselje bűnét.”* Az ilyen ügyeket csak a kellő erkölcsi és anyagi hatalommal felruházott rabbikar tudná elintézni az Emesz és a Solaum jegyében azaz: a tórai „igazság” és a hitközségi „béke” kategorikus imperativusza szolgálatában.

Üdvözölte az új elnökséget a Chevra tisztviselő-kara

November első vasárnapján üdvözölte a Pesti Chevra Kadisa tisztikara az újonnan megválasztott elnököt és az előljáróságot. A tisztviselői kar Dr. Endrei S. Henrik igazgató-főtitkár vezetésével megjelent a Chevra székházában Krámer Miksa elnök és az előljáróság egybegyült tagjai előtt, mikor is dr. Endrei S. Henrik remek beszédben üdvözölte Krámer Miksát, a magyar zsidóság egyik legnagyobb büszkeségét és kitűnő munkatársait, az újonnan megválasztott előljárókat. A köztiszte-

letben álló és népszerű főtitkár magas szárnyalású, talmudi idézetekben bővelkedő beszédét azzal a fohással zárta be, hogy vajha a magyar zsidóság forrón szeretett pátriárkája, Krámer Miksa, minél tovább működhessen szent hivatásában. Dr. Endrei beszédére az elnök nevében és megbízásából Lunzer Pál elnökhelyettes válaszolt meghatott szavakban, majd azután az orvosi kar nevében dr. Kövesi Géza, a Szeretetkórház igazgató főorvosa üdvözölte az elnököt és az előljárókat.

A német pogányság egy tünete

Ha igaz a lapok jelentése, akkor a németországi nácizmus több vezéralakja, közöttük a most oly gyakran emlegetett Ribbentrop hivatalosan bejelentette kilépését az evangélikus egyházból. Ez a híradás a valószínűség minden kritériumát viseli magán és szükségképpen következik a hitleri ideológia egész vonalvezetéséből. Ezért erre a kitérésre figyelni kell Magyarországon. Elsősorban a zsidóságnak. A nácizmus kezdettől fogva arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kikeresztelkedett zsidók is zsidók maradtak és a kitérés nem használt. A zsidóellenes törvények egy része ugyan bizonyos könnyebbséget juttatnak a egyes házasságból származó zsidó leszármazottaknak, de azokat, akik személyükben kitértek a háboru előtti időkből, keserves csalódás érte. A vallásnak eme negligálása a náci hatalmasok részéről valóságos szerencse a zsidóságra, mert ha a kitérés megóvta volna most is a zsidó egyént, akkor Németországon egy új mesumedi fekete halál sepep volna végig, hasonlított volna a nyugati gótoknak VIII. századbeli zsidóellenes törvényhozáshoz, amely eltüntette a spanyolországi zsidóság régi községeinek nyomait, vagy olyan hatása lett volna, mint az észak-afrikai iszlam-térítéseknek, melyek teljesen megsemmisítették évszázadok keresztény misziójának eredményét.

Az ember azt hihette, hogy ez a felekezetenesség és vallástalanság talán csak a zsidókon dühöngi ki majd magát. Ribbentrop és társainak az egyházból való kitérése azonban azt mutatja, hogy a nácizmus komolyan veszi a vallástalanságot, a felekezet nélküli

séget és következetesen a régi, pogányságba akar visszatérni. Hitler ugyan néha említi még a „Herr-Gott“-ot, de csak olyan értelemben, mint a mi turánjaink a „Had-úrt“ invokálják. A náci vezérek áttérése komoly cáfolata a hazai református és evangélikus egyházi körök nemely rétegének. Amíg nálunk a katolikus körökben kivételt jelent a náci rokonszenv, (az igazi vallásos katolicizmus elutasítja magától a szerzetesek, apácák ültető, a katolikus iskolákat megfojtó rendszert), addig a nem katolikus körökben szinte általános szabály: bizonyos jóindulattal kezelni a náci pogányságot, abban a reményben, hogy legyűrven a kamaszkori betegséget, megtalálja majd az utat az evangéliumi szabadsághoz.” Bizonyos formában varriálva látjuk itt a talmudi tételt: „aki megtagadja a bálványokat, az zsidó”, amennyiben náluk sokan vallják: „aki gyűlöli a zsidót, az már keresztény” és így tehát a nácizmus már csak azért is megérdemli a keresztény jelzőt. A náci Koppányok példája azonban rikítóan rávilágít arra a tényre, hogy: a zsidógyűlöletből fakadó rokonszenv dacára mégis be kell látni, hogy a nácizmus a zsidó egyént fizikailag és lelkileg tönkre akarja tenni, de a lelki tönkretétet a legnagyobb mértékben fenyegeti a keresztény egyént, (amennyiben a kereszténység alatt az evangélium teljességének alapján álló Egyisten hitet értünk). A zsidóság már hozzászokott a mesumedjárványhoz, a német evangélikusságnak úgy látszik most kell megszoknia a kitérés áramlatot.

BETTECHEIM SAMU :**Egy maranus herceg**

A szabadságharc egy volt kapitánya, Korn Fülöp Antal, aki Kossuthot a törökországi emigrációba is követte, a következő csodálatos történetet mondotta el Buda visszafoglalásáról.

Mikor 1494-ben II. Izabella királynő megparancsolta a zsidóknak, hogy térjenek át a katolikus hitre, vagy hagyják el az országot, élt Spanyolországban egy előkelő nemes, gazdag zsidó család. A famíliának öt felnőtt és tizenhárom kiskorú tagja volt. Ez a népes familia, csak úgy, mint a többi spanyol zsidók, látszatból áttért a keresztény hitre, mivel nem akartak koldusbotra jutni. Ezek a látszatkeresztények földalatti barlangokban és rejtett helyeken gyűltek össze titokban tartott zsidó istentiszteletekre. Ezek a titkos istentiszteletek azonban lassanként megszűntek, mivel az inquizíció emberei egymásután fedezték fel a titkos zsidó templomokat és az ott talált ájtatoskodókat máglyára küldték. Ugy fejlődtek a dolgok, hogy a kényszerűségből kikeresztelkedett zsidó családok azontul csupán családi körben mertek istentiszteletet tartani. Ilyen körülmények között sorvadt, fogyott a spanyol zsidóság és két évszázad múlva a hajdan oly népes Escalona családnak már mindössze egy élő leszármazója volt: Diego herceg. Ez a gerinces ember megőrizte zsidó érzelmeit, éppen ezért rosszul esett neki a tettetés, nem bírta elviselni, hogy kifejlessza a keresztényt, ezért tehát mikor kihirdették a kereszties hadjáratot Spanyolországban a Budát rabságban tartó törökök ellen, Escalona herceg azonnal jelentkezett barátaival együtt és elhatározta, hogy harcolni fog a törökök ellen. Hatvan spanyol nemes, köztük Veregrna y de la Vega, don Antonio Gonzales, Don Gasparro Zuniga és Don Diego de Escalona elindultak Magyarországra felé. Europa minden keresztény államát üdvözölte a hatvan spanyol hőst, akik között több, mint a fele zsidó származású volt. I. Lipót császár, mikor a spanyolok

Budavár ostrománál

Bécsbe érkeztek, átölelte a fiatal Escalona herceget és úgy kívánt neki sok szerencsét a hadműveletekhez. Hasonló szeretettel üdvözölte őket Esterházy Pál herceg, a magyar nádor.

Az elkeseredett, mindenre elszánt, ön magával meghasonlott fiatalember azonnal az első harcvonalba akart menni, hogy ott keresse a halált. 1686. június 24-én érkezett meg csapataival együtt az elfoglalt Vízvárosba. Julius 13-án már ott volt a nagy ütközetben, melynek eredménye a bástyagyűrű bevétele volt. Ezen a napon este 6 órakor maga Lotharingiai Károly vezényelte az ostromot! Abdurraman basa 16000 emberével elszántan védekezik. Az ostromlók óriási veszteségeket szenvednek. Ebben az ütközetben a spanyol csapat legtöbb tagja elesett és Escalona herceg is súlyosan megsebesült. A fiatal herceget, aki a kereszt jelenében harcolt a törökök ellen, a segélyhelyre vitték. Nagyon rossz állapotban volt, úgy látzott, hogy haldoklik.

Semá jiszóél! —rebege Don Diego de Escalona elhaló hangon. És megszólalt ekkor a tábori orvos: Hásém Elauchénu. : Hásém echod.. — felelte rá a fiatal herceg:

A zsidó orvos ekkor a herceget az óbudai rabbi, Bezalel Uri lakására szállította, ahol a főrangú sebesültet a rabbi szép leánya ápolta nagy önfeláldozással. A súlyosan sebesült ifjú hónapok múlva felgyógyult sebeiből. Első útja a zsinagógába vezetett, nyíltan visszatért a zsidó hitre és feleségül vette szép ápolónőjét. Lipót császár a felépült Escalona herceget kitüntette, Bécsbe hívatta és bankárjának nevezte ki. Escalona letette ekkor spanyol hercegi címet és ujszülött fiának már zsidó nevet adott.

Az Escalona család végleg Bécsben telepedett meg. A XVIII. században bárói címet kaptak és azóta is nagy és előkelő szerepet játszanak a bécsi zsidóság életében, mint Eschkeles bárók.

ALBA KÓKUSZSIR

100 százalékgig édes kókuszdiból készül
a budapesti rabbiság felügyelete alatt.

Sütemények, torták, halfélék, barchesek
pompás ízét, jól sikerült elkészítését biztosítja

$\frac{1}{4}$ kg-os kocka ára 60 fillér.

ALBUS GYÁRTMÁNY.

Két zsidó szerkesztő párba

Varsói zsidó körökben mosolyogva beszélnek két szerkesztő összeveszéséről és furcsa kibéküléséről. Az egyik hős, Vladimir Kozenszky, akinek szülei szerették volna, hogy zsidó tudós legyen, de a Talmud nem ment a fejébe, nem is tanult meg héberül, inkább lengyelül irkált. Egyes lengyel lapokban elhelyezett cikkeket, és amikor az új nemzeti demokrata hullám jött, ami Lengyelországban azonos az antiszemita párttal, kitették a szűrét minden lengyel ujságból, amire bánatában felcsapott zsidó tárgyú lap szerkesztőjének. Tekintettel arra, hogy Lengyelországban éppen elég zsidó lap van, ezt az elindulást nem nézték jó szemmel. Így történt azután, hogy Vladi barátunk szembe került egy másik szerkesztővel, aki egész más környezetből jött, de akinck mégis egy tekintetben közös vonása van Vladdal: egyik se gondolta, hogy valaha zsidó szerkesztő lesz. Jokel Velkahoreczky ugyanis előbb bócher volt, majd kereskedő és egy szép napon lengyel nevű lapot kezdett kiadni. Vladi és Jokel, amint mondtuk; hajbakaptak és kezdték leszedni egymásról a keresztvizet, illetőleg a szeudo-bort.

Jokel egy kellemetlen támadó cikke után Vladi kirukkolt a nagy ágyuval. 500 zlotyt ajánlott fel a lublini jesiva részére, ha ellenfele nyilvánosan levizsgálja arról, hogy meg is érti a cikket, amit saját neve alatt

megjelentetett. Jokel sem volt rest és ugyancsak 500 zlotyt ajánlott a nyilvánosság előtt a lublini jesiva részére, ha Vladi, aki állandóan adja a jesivai tanulmányokat folytatott orthodox zsidót, nyilvánosan levizsgálja tíz bibliai vers szövegéből és bebizonyítja, hogy tud chüment és rasit. Az egész varsói zsidó közvélemény feszülten várta a fogadás eredményét; a lublini jesiva már készítette a nyugtákat. De azután meglepő fordulat történt. A két szerkesztő úgy gondolta: kár a pénzért, megér a béke száz zlotyt és nem szóltak semmit se. A sajtóberkekben pedig azt mondják, hogy ebben az ügyben az igazság mindkettőnél van. Mert amit Vladi mond Jokelről, az is igaz, és amit Jokel mond Vladiról, az is igaz. Így tehát a béke az igazság jegyében jött létre.

Ezt a történetet olvasva, eszünkbe jut a költő szava: „Milyen jó, hogy nálunk már ma nem történik ilyes lárma.”

Olvason

A Rómában levő Angol Királyi Művészakadémia ezévi szobrászati első díját Algranati Valentina, egy fiatal zsidó szobrász nyerte. Az érékes díjat ünnepség keretében Sir Eric Drummond, római angol nagykövet adta át a művésznőnek, aki Ancona nagytudományú rabbijának, professzor Raffaello Moscatonak unokája.

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Olvason

Az Egyenlőség legutóbbi számában két cikk jelent meg, amely már előzőleg a Szombatban olvasható volt. Ezt vigaszképen mondom a Zsidó Ujságnak, amely rendkívül meg van botránkozva, hogy ő az orthodox Chevra egyik előjárójától Salgó Józseftől cikket közölt a belzi csodarabbiról, és íme ez a cikk a következő héten megjelenik az Egyenlőségben és a tisztes chevrai gabe átváltozik lembergi levelezővé. Orthodox lapjárunk bizonyára azért botránkozik meg mert nem tudja, hogy a „két szersültre“ akkor kerül a sor, ha elfogyott az egyéb sütnivaló.

Engem az ilyesmi nem bosszant, nem törődöm vele. Sűrűn fordul elő, hogy a kollega urak kiírják a Szombat cikkeit forrás megnevezése nélkül. Sovány kosztra fogott olvasóikat ilymódon akarják szellemileg feltáplálni. Csak kajánul mosolygok, legfeljebb megemlítem, de nem háborgok és nem bosszankodom.

Olvason

„... Az angol világbirodalom valamennyi felekezete Londonban kongresszust tart. Meg fognak jelenni ezen a kongresszuson a keresztény felekezetek, a budhisták, muzulmánok és valamennyi elképzelhető vallási szekta kiküldöttei. Hozzávetőlegesen ezen a kongresszuson 100 különböző vallásfelekezet képviselteti magát. Összesen 7500 kiküldött folytatja megbeszéléseit London szívében, a Cityben, a kereskedő negyedben levő Temple Hall különtermében. A kon-

gresszuson Lansbury elnököl. Az angol királyság népességének a száma beleértve a dominiumokat, Indiát és a gyarmatokat, 494 millió. Ez a szám felekezetek szerint a következőképen oszlik meg: 240 millió hindu, 100 millió muzulmán, 80 millió keresztény, 12 millió budhista, 12 millió egzotikus vallású, bálvány és tabuimádó Afrikából, 4 millió Zoroaszterhívő, 75 millió különböző hívő a hűbéri tartományokból valamint 750 ezer zsidó.

Olvason

Vannak ujságok, — Magyarországon és külföldön egyaránt — amelyek előszeretettel sokat írnak a zsidókról. Még pedig olyankor, amikor meg van a lehetősége annak, hogy az a sok amit a zsidókról, vagy a zsidóról írnak — rossz. Politikai eseményekkel, bűncselekményekkel, a gazdasági válsággal kapcsolatban egyaránt szívesen és hosszan foglalkoznak a zsidókkal, mint minden baj kútforrásával és buzgalommal hintik szét az antiszemitizmus csaknem mindig fogékony talajba hulló magvait. Ezek, a zsidó személyek leírásában oly bőbeszédű sajtótermékek — Magyarországon és külföldön egyaránt — most felűnően szükségesek egy olyan világeseményvel kapcsolatban ahol pedig mód és alkalom lenne hosszabban cikkezni a zsidókról és a zsidóról. A bőbeszédű lapok azonban most megelégszenek a lehető legrövidebb regisztrálásával annak, hogy Dr. Löwy Ottó gráci, egyetemi tanár elnyerte az 1936. évi fiziológiai és orvosi Nobel-díjat. Pedig itt igazán meg lehetett volna írni dr. Löwyről, hogy buzgó, vallásos zsidó, aki a gráci hitközség egyik aktív vezető tagja, aki a hitéletben is fontos szerepet játszik...

Nem olvasom

Kedélyes rabbitársaság szokott vacsorára gyülekezni Stern hácsinál szerdán esténként. A legutóbbi összejövetelnél rendkívül nagy meglepetést keltett, hogy a vacsorázó társaság egyik tagját, dr. Kálmán Ödön kőbányai főrabbit, akinek szabadegyetemi talmudikus eladásai nagy sikert arattak, éppen ezeknek az eladásoknak nagy sikereire való tekintettel megbízták a rabbiképző növendékeinek talmudoktatásával és ő erről szerénységében nem szólt az asztaltársaságnak.

Olvasom

Most volt Lombroso születésének száz éves évfordulója és ebből az alkalomból számos megemlékezés látott napvilágot a kitűnő kriminál-antropológusról. Meg kell emlékeznünk arról, hogy Lombroso szigorúan vallásos veronai zsidó családból származott és hogy a nagy tudós a zsidó kérdéssel is behatóan foglalkozott. amit „Az antiszemitizmus és a zsidók a modern tudomány megvilágításában” című tanulmánya is bizonyít...

Nem olvasom

A siófoki hitközség rabbit akar választani. Belátta, hogy mégsem való, hogy egy ilyen világfürdő nélkülözze a modern műveltséggel bíró rabbitt. De hát a rabbinak fizetés jár? Hogy lehet megcsinálni a dolgot, hogy ne kerüljön az sokba? Nyugdíjazták a rabbihelyetteseket, majd újra alkalmazták kántornak — s már is megspórolnak havi ötvenet. A szomszédban van Ádánd község, ahol van már rabbi, ezt a kisebb községet unifikálni kellett Siófokkal. De természetesen nem lehet úgy eljárni, mint ahogy Pest eljár; egyesülés esetén garantálja a budai hitközség összes funkcionáriusainak, rabbijainak teljes fizetését, hanem más módot kell keresni. Az

unifikálás kell, mert ha Ádánd egyesül Siófokkal, akkor a környékbeli villatulajdonosra ki lehet majd vetni iskolaadó, tekintettel arra, hogy Siófoknak iskolája van. Ebből 2000—3000 pengő esetleg több okvetlenül bejön. Csinálni kell tehát ezzel az ádándi rabbi-val valamit! Felmerül egy nagyszerű csere terv. Egy szomszéd megyéből való kis község rabbija Siófokra kerülne, az ádándi rabbi odamenne és így a siófoki kecske jóvakik és Ádánd káposztája is megmarad. — De mit keres ezen az üzleten az illető hitközség, amely szereti ottani rabbiját, mért vállaljon meg tőle? Neki is jut valami: az ádándi rabbinak kevesebb fizetést adnak majd. A hitközségi transzaksió további üzleti fordulatáról legközelebbi számunkban adhatunk hírt — remélhetőleg. Hisz ezzel is úgy van: egyik gyűlöli a másikat.

Olvasom

A nemrégien elhunyt Moses de Commando, a nagy párisi zsidó emberbarát százmillió frank értékű műgyűjteményét a francia szépművészeti minisztériumra hagyta. A minisztérium elhatározta, hogy a hagyatékból muzeumot rendez be, amelyet fiáról Nissin de Commando muzeumnak neveznek el. Nissin de Commando repülő hadnagy volt a francia hadseregben és a világháboruban hősi halálú halt.

Nem olvasom

Közismert anekdota, amely arról szól, hogy milyen „túljó” információt adott egy hitközségi elnök egy volt kántoráról. Kidicsérte minden módon, azután azú is hozzátette, hogy a családdal való mese egyáltalán nem igaz — die Geschichte mit der Schicksze ist gar nicht wahr. Az eset most megisméltődött. Információt kértek egy fiatal rabbiról Ausztriában és a tartózkodási helyéről azt írták, hogy nőtlensége dacára teljesen korrektül viselkedik. — Megbuktat. A „túljó” információ buktatta meg.

Egyre nagyobb tömegek csatlakoznak a Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártjához

A kultuszminiszternek az a rendelete, amely a hitközségi választásokat három hónapra elhalasztotta, nagy megnyugvást keltett a magyar kongresszusi zsidóság körében és a budai zsidóság széles rétegeinek helyesléssel is találkozott. A miniszteri rendelet szövegéből kitűnt ugyanis, hogy

a statutumok alighanem közeljövőben jóváhagyást nyernek és érvénybe lépnek.

Ebben az esetben pedig mélyreható átalakulás történik a kongresszusi zsidóság szervezetében és a várható változások igazán mindenképpen indokoltá teszik az esedékes hitközségi választásoknak a kitolását.

A mai budai vezetőség és a mögéje sorakozó klikk mindent megtett a statutumok elgáncsolása érdekében.

fölébehelyezve a maga partikuláris szempontjait az egyetemes magyar zsidóság javának. De most már nem vitás, hogy kísérlete, amelyről felekezetünk történetírói minden bizonnyal lesújtó ítéletet fognak mondani, kudarcot szenvedett és — hiába gáncsokodtak a budai előljáró urak — mégis megvalósulnak azok a határozatok, amelyeket a tavalyi Országos Gyűlés hozott.

A hatalmukat féltő budai vezetők nem nyugodtak bele természetesen a választásokat elhalasztó rendelkezésbe sem, amint esztendő óta valósággal

divat lett, hogy a hivatalos budai vezetőség minden és mindenki ellen tiltakozzon s a magyar zsidóság minden akciójával szemben különvéleményt jeltessen be.

Hogy a magyar zsidóság milyen egyhangú helyesléssel fogadta a kultuszminiszter bölcs rendelkezését és mennyire örült a hitközségi választások statutum életbeléptetéséig való elhalasztásának, azt kifejezésre juttatta az az átirat, amelyet az Országos Iroda a községkerületi elnökök nevében intézett a miniszterhez. Ehez a köszönő-átíráshoz a községkerületi elnökök egyhangúan járultak hozzá, dokumentálva felekezetünk legfőbb intézőinek egységes állásfoglalását.

A Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártja szintén illő fisztelettel fogadta a kultuszminiszter döntését, pedig

a pártnak minden reménye megvolt arra, hogy a november eleji választásokon diadatra vigye a zsidó egység lobogóját.

Ez a győzelem a miniszter rendelkezése következtében — most három hónapi haladékot fog szenvedni. Addig a párt folytatja csendes szervező munkáját, aminek eredménye állandóan megmutatkozik. Egyre újabb és újabb tömegek jelentik be csatlakozásukat a pesti és budai hitközségek együttműködéséért folytatott mozgalomhoz.

Tekintve, hogy több oldalról is felmerült a kérdés: kik állanak a Budapesti Hitközségek Együttműködési Pártja élén és kik e párt listavezetői — itt közöljük a párt első helyeken szereplő jelöltjeinek névsorát: Alapi Béla bankigazgató, Balkányi Kálmán, az OMKE igazgatója, Bartos Andor, a Nasici R. T. igazgatója, Beck Jenő vezérigazgató, Biró Lajos ny. járásbíró, Bródy Ernő országgyűlési képviselő, Dembitz Gyula elnökigazgató, Gárdonyi Henrikné, Halász Manó vezérigazgató, báró Hatvany Bertalan nagyiparos, Koppányi Dávid, a lágymányosi körzet előljárója, László Áron ügyvéd, Lunzer Pál ügyvezető-igazgató, Radvány Manó, a Magyarországi Kereskedelmi Utazók főtitkára, Róna Miklós igazgató, Sós Ármin ny. vasuti vezérigazgató, Sós Endre író, Stein Emil, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vezérigazgatója, Strausz Adolf ny. egyetemi tanár, Stricker Ferenc bankigazgató, Szántó Jenő, az Országos Iroda alelnöke, Szántó Menyhért ny. államtitkár, Székely Dezső műépítész, Székely Dezsőné, a Budai Nőegylet társelnöke, báró csepeli Weiss Alfons gyáros.

DUNANTULI.

Olvasson

Az angol királyi Bizottság, amely hivatva van a legutóbbi véres palesztinai arablázás körülményeit kivizsgálni, már összegyűjtötte a szükséges adatokat. A bizottság a napokban utazik el Londonból Tel-Awivba.

Olvasson

A „Nansen-útlevelel” helyébe lépő nemzetközi emigráns-passzus egyezményhez eddig a következő államok csatlakoztak: Franciaország, Dnia, Anglia, Belgium Norvégia, Luxemburg és Svájc. Ezek az államok érvényesnek ismerik el a németországi zsidó menekülteknek az egyezmény hivatala által kiállított utlevelét és arra a beutazási engedélyt — a v. zumot — megadja.

Sós Endre előadása az antiszemita hazugságokról

A Pesti Izraelita Hitközség Magyar Zsidó Szabadegyetemi Előadássorozata keretében hétfőn este Sós Endre, a kiváló szónok s publicista tartott előadást „Cion bölcseinek jegyzőkönyvei és újabb antiszemita hazugságok” címen. Ebből az alkalomból zsufolásig megtelt a hatalmas Goldmark-terem. A nagyszámú és tökéletes közönség soraiban ott voltak többek között: Stern Samu, az Országos Iroda és a pesti hitközség elnöke, Szántó Jenő alelnök, Mezőfi Vilmos v. országgyűlési képviselő, Lunzer Pál, a Chevra elnökhelyettese, Nagy Andor fővárosi bizottsági tag, Eppler Sándor főtitkár, Korein Dezső, az Orthodox Központi Bizottság tagja, Wolf Jenő, a NOVA elnöke, Hevesi Ferenc főrabbi, Alapi Béla, a Belvárosi Takarékpénztár ügyvezető-igazgatója, Freund Artur vezérigazgató, Fábrián Béla miniszteri osztálytanácsos, Biró Lajos járásbíró, Laborcz Béla, Schultheisz Miksa és Spanyol Sándor vasutigazgatók, Csörgő Hugó főjegyző és mások. Kenéz-Kurlander Edével, Pintér Miksával, Schönfeld Zsuzsival és Szabolcsi Lajossal az élükön szinte teljes számban jelentek meg az illusztris kolléga meg-

hallgatására a zsidó sajtó képviselői is. Sós Endre ugyanis azok közé tartozik, akik az egész felekezeti sajtó rokonszenvét bírják.

Sós Endre több, mint egy óras szabadelőadásában „Cion bölcseinek jegyzőkönyvei”-vel foglalkozott és rámutatott ennek az antiszemita röpiratnak keletkezési körülményeire. A hamis jegyzőkönyveket a cári kamarilla zsidógyűlölő tagjai kívánságára egy Ratskovsky nevű titkosrendőrségi vezető gyártotta, aki felhasználta művéhez Maurice Joly francia ügyvédnek III. Napoleon ellen írt pamfletjét. A pogromcsinálás céljából kiadott hamisítványokat Gottfried zur Beek, Alfred Rosenberg és Theodor Fritsch ültették át németre. A magyar jegyzőkönyvek kiadói Németországból importálták portékájukat és arra törekednek, hogy zsidógyűlöletet ébresszenek a tisztántúli falvak lakóssága körében.

A nagyszámú közönség percekig tartó tapssal jutalmazta az érdekes és új adatokban bővelkedő előadást, amely után a terem közönsége valósággal megrohmozta Sós Endrét szerencsekívánataikkal.

✱

A Sasz-Chevra tisztelgése az új elnökség előtt

A Sasz-Chevra Fejér Lajos elnök vezetésé alatt népes küldöttséggel tisztelgett november első vasárnapján a Chevra új elnöksége előtt. A kitűnő és népszerű elnök vezetésé alatt álló deputáció soraiban megjelentek többek között Griesz Arnold, Árvai Henrik és Kollmann Nándor, a Sasz-Chevra népszerű főtitkára, kinek kezdeményezésére nemrégiben állított fel a Sasz-Chevra díszes emléktáblát, melyen az elhunytak neveit a hozzátartozók megörökíthetik. Fehér Lajos kormányfőtanácsos magas röptű üdvözlő beszédére Krámer Miksa elnök válaszolt, majd melegen érdeklődött a Sasz-Chevra intézményei működéséről.

A VAC nyelvtanfolyamai. Az egyre erőteljesebben fejlődő VAC legutóbbi választmányi ülésén megalakította közművelődési szakosztályát, amely elhatározta, hogy angol, francia, német, olasz és héber nyelvtanfolyamokat rendez VII. Vesselényi utca 44. számu helységekben az esti órákban. Jelentkezni lehet a VAC titkárságánál (VII. Vesselényi u. 44.) személyesen, vagy telefonon: 144—085.

ahol Sídol
a munkatárs,
ott ragyog
a háziarítás!

Miefhoe-diákok küldöttsége a hitközség és az Omike elnökeinél

Vasárnap délelőtt a Miefhoe-nek többszáz diákja kereste fel küldöttségileg a pesti izr. hitközség disztermében Stern Samut, az Országos Izraelita Iroda és a Pesti Izr. Hitközség elnökét és dr. *Buday-Goldberger* Leót, az Omike elnökét. A fogadtatáson jelen voltak az Országos Iroda és Omike elnökén kívül dr. *Hevesi* Simon vezető-főrabbi, dr. *Glücksstahl* Samu, a pesti izr. hitközség elnökhelyettese, dr. *Barna* Károly, dr. *Dési* Géza, dr. *Fábián* Béla, *Nagy* Andor, dr. *Rosenák* Miksa, dr. *Zahler* Emil hitközségi előjárók, dr. *Hevesi* Simonné, *Eppler* Sándor főtitkár, dr. *Csergő* Hugó főjegyző, az Omike vezérelőbízottsága részéről dr. *Weiler* Ernő, dr. *Deutsch* Ernő, dr. *Heidelberg* Márton, *Székely* Dezső, dr. *Hajdu* Miklós, dr. *Friedmann* Gyula.

Az ifjúság szónokája, *Singer* Ottó joggal hallgató lelkes szavakkal arra kérte a magyar zsidóság reprezentáns képviselőit és a társadalmat, hogy miképpen a múltban is mindig átérezve a zsidó diákság nagy küzdelmeit, szerető támogatásával álljon a diákság mellett.

A lelkesen fogadott szavak után, meleg ünneplés minden megnyilatkozása között emelkedett szólásra dr. *Buday Goldberger* Leó: — Drága, szívemhez közelálló fiatal barátaim! Amikor az Omike elnöki székébe meghívtak és a meghívásnak engedtem, én csak kötelességet teljesítettem, mert az volt az érzésem, hogy azokban a rettenetes időkben, amikor a zsidó diákokat minden évben kivertek az egyetemokről, a zsidóknak maguknak kell segítségre sietniök. Éveken át teljes volt a harmonia. Én nem tudom, hogy milyen oknál fogva ez a testvéri, baráti, atyafiui viszony megromlott. Én ezeket a kérdéseket most nem kutatom, én mindenre fátyolt óhajtok borítani. Nekem az az érzésem, hogy a zsidóság mai súlyos helyzete megköveteli az erők egyesítését, az ellentétek kiküszöbölését és a harmonikus együttműködést. Tartsunk össze drága barátaim, bocsásanak meg azoknak, akik hibát követtek el és tegyétek lehetővé az új választással azt, hogy ismét régi, jó testvérek legyünk.

Az ifjúság meleg ünneplése és általános

érdeklődés mellett *Stern* Samu elnök mondott beszédet: Tisztelt fiatal barátaim! Mi azt érezzük, hogy mi vagyunk a szülők, akik most gondoskodni akarunk és gondoskodni tartozunk annak a fiatal generációnak a jövőjéről, mely majdan hivatva lesz arra, hogy a magyar zsidóság jövőjét biztosítsa és elfoglalja a vezető szerepet a magyar zsidóságban. Ha van idő, mikor a gyermek a szülővel szemben is bizonyos meg nem engedett lépésre határozza el magát, a szülő mindig megbocsát, mert a szülő szíve mindig melegen dobog a gyermekért. Mi reméljük, hogy a legközelebbi választáson, amelyre *Budai-Goldberger* Leó igen tisztelt barátom célzott, megértéssel és harmoniával fognak felvonulni, úgy, hogy olyan vezetőség fog állni a zsidó diákegyesület élén, mely megérti a mai idők járását, megérti a mi elgondolásainkat és keresi a békés együttműködést. Ha ezt Önök megértik, mi támogatni fogjuk célkitűzéseiket, hogy tehetségük szerint tanulhasanak és boldogulhassanak. Amit itt elmondtunk, a legnagyobb komolysággal mondtunk, mi úgy érezzük, megértették s együtt fogunk haladni azon az uton, amelyről nem szabad letérni egyikünknek sem soha. (Nagy éljenzés és taps.)

A tisztelet és ragaszkodás megnyilvánulásai között mondotta el záróbeszédét dr. *Hevesi* Simon, aki többek között ezt a szózatot intézte az ifjúsághoz: Ti a tudástokkal, ellemetekkel, a vallásosságotokkal, erkölcsötökkel és becsületességetekkel fogtok dicsőséget hozni a zsidóságra és jobb jövőt a zsidóságnak és a magyarságnak. Nagyon köszönöm nektek ezt a békés jószándékot, amellyel ti kezdeményeztétek a kiengesztelődést és a megbékélést, sikert kívánok nektek munkátokban. Az országos izraelita iroda és a pesti izr. hitközség elnökének, az Omike elnökének, valamint az itt megjelent vezérferfiaknak pedig köszönöm azt, hogy titeket ebben a munkátokban támogatni akarnak. Isten legyen veletek. A nagy tetszéssel fogadott szavakkal véget ért a magyar zsidó diákság meghatározó felvonulása.

Alapy professzor ünneplése

A pesti izr. hitközség előljárósága kedden este ünnepi vacsorát rendezett a Goldmark-teremben dr. Alapy Henrik egyetemi rk. tanár, a pesti izr. hitközség kórházai ny. igazgató-főorvosának tiszteletére, — a zsidókórház diszére végzett buzgó és értékes működésének negyven éves jubileuma és e kiváló teljesítményű négy évtizedes munka után a megérdemelt nyugalomba vonulása alkalmából. A vacsorán megjelent a pesti izr. hitközség előljárósága, élén Stern Samu elnökkel, a pesti Chevra Kadisa előljárósága elnökével, Krámer Miksával az élén, megjelent a zsidókórházak főorvosi és orvosi kara dr. Acél Dezső és dr. Lévy Lajos igazgató-főorvosok vezetésével, a Szeretetkórház orvosai dr. Kövesi Géza főorvos vezetésével, ott volt továbbá Wertheimer Adolf, a Rabbiszeminárium vezérlőbizottságának elnöke, dr. Jacobi József, az Orvosszövetség alelnöke, nagy számban jelen voltak a pesti izr. hitközség választmányának tagjai, továbbá a Rabbiság tagjai és a pesti izr. hitközség központi, valamint kórházi tisztviselői Eppler Sándor főtitkár vezetésével.

Az emelkedett hangulatban lefolyt vacsora után a jelenlevők tapsaitól kísérve Stern Samu elnök emelkedett szólásra és a pesti izr. hitközség előljárósága nevében igen meleg szavakkal üdvözölte a jubiláns Alapy professzort, aki — mint mondotta — méltó utóda volt Stiller Bertalannak, Benedict Henriknek, Baron Jónásnak és Szily Adolfnak, a kórház kiváló nagyjainak, mert Alapy tanár nemcsak tudásával, de nevével is márka volt a zsidókórház számára és megállotta helyét nemcsak mint orvos, hanem mint ember is. Mi — ugymond — most a kórház igazgatójától bucsuzunk, de nem bucsuzunk az orvostól és az embertől, mert reméljük, hogy tudásával és tapasztalataival továbbra is számíthatunk rá. Végül annak a bizalmának adott kifejezést, hogy Alapy professzor utódai, a hitközség kórházainak új igazgatói, ugyancsak mindenkor méltóknak fognak bizonyulni elődeikhez és a zsidókórház, a hitközség büszkesége, a jövőben is megtartja nivóját és méltán megérdemelt jóhírét.

Dr. Dézi Géza előljáró, mint a Pesti Chevra Kadisa alelnöke üdvözölte Alapy tanárt. Az ókor és középkor legendáshírű zsidó orvosainak sorába állította be Alapyt, aki éppen azért, mert hivatásérvéssel töltötte be állását, most sem fog pihenni, pihenése is további munka, további kutatás lesz.

Dr. Acél Dezső, dr. Faragó Zsigmond főorvos, dr. Farkas Ignác után szólalt fel befejezésül dr. Alapy Henrik. Elmondotta, hogy egész pályáján sikerült kitérnie az ünneplés elől. Ez az első alkalom, mikor elfogadta a

megbecsülésnek ilyen megnyilatkozásait. Hálas köszönetet mondott a pesti izr. hitközségnek azért, hogy emberöltőn keresztül alkalmat és módot adott neki arra, hogy legigazabb vágya szerint dolgozhassék. Visszapillantást vetett egész pályájára és a multnak átfinomult tapasztalataiból igaz életbölcseleti értékeket vetített orvostársai elé. Arra kérte a pesti izr. hitközséget és utódait, hogy féltő gonddal vigyázzanak a zsidókórházakra és azokra a fiatal orvosokra, akik diplomával a kezükben csak ott kezdhetik meg működésüket. Poharát a zsidókórház fejlődésére és növekedésére üritette.

A közönség percekig tartó tapsal és éljenzéssel fogadta Alapy professzor beszédét és ezzel az ünnepi vacsora véget ért.

„Aki szívében hordja Krisztust, antiszemita nem lehet...”

Coulther Tamás, skót missziói lelkész a zsidókérdésről beszélt és kifejtette, hogy a zsidók között végzendő misszió célja nem az, hogy a zsidóságot kivonják a zsinagógákból, hanem az, hogy ismer-tessék velük Krisztust.

Majd az antiszemitizmus kérdését vette bonckés alá.

— Az, aki szívében hordja a Krisztust, — mondotta — antiszemita nem lehet. Antiszemitizmus és keresztyénség együtt meg nem férhet. Én nem tudom megérteni, hogyan lehetséges az, hogy keresztyén jelszavak alatt a legélesebb antiszemitizmust űzzék egyesek. Ez nem keresztyénség. És a zsidóság kérdését ezzel nem lehet megoldani. Annak egyetlen megoldása: megismertetni a zsidósággal a Krisztust. És ez a keresztyénség legfontosabb feladata. Ez a missziói parancs. Megismerni a zsidóságot és megismertetni a zsidósággal a Krisztust.

